

Om imperialism ur paraliberal synpunkt

Erik Sandewall

Detta manus har tilldelats kategorin 'frågeställning', och det är alltså en inledande diskussion av ett aktuellt ämne. Det är avsett att kunna uppdateras för att tillföra nya aspekter.

Den nyligen publicerade idéskriften 'Värderingar, Liberalism och Islam' (VLI) innehåller en strikt definition av paraliberalism samt en avslutande del där några förhållningssätt och tolkningar av islam diskuteras ur paraliberal synpunkt. Världshändelserna under 2022 har nu gjort att en diskussion av *imperialismen* som ideologi är i högsta grad aktuell, och det visar sig att paraliberalismen ger en del nya infallsvinklar även på det området.

Att enbart resonera om imperialismens avigsidor eller dess historiska bakgrund ger dock inte så mycket. Istället vill jag föreslå ett tankeexperiment som utgår från en enkel modell av maktförhållandena i världen, ungefär på samma sätt som en del sällskapsspel kan använda en förenklad modell av andra världskriget där Nazityskland, Sovjetunionen och så vidare ingår på ett schematiskt sätt. I min modell ska man kunna resonera om situationer där den nu (av oss) förutsatta världssordningen konfronteras med en polycentrisk struktur där en del av dess centra är eller vill vara imperier.

Modellen förutsätter till att börja med att det mesta av jordens territorium är indelat i *stater* och att de flesta av dessa stater ingår i endera av två *block*, nämligen ett demokratiskt block och ett auktoritärt block. Det förra består av stater som tillämpar politisk liberalism med öppenhet och fri åsiktsbildning, och som också respekterar varandras suveränitet i linje med det westfaliska systemet. Konkret uttryckt ingår alltså NATO-länderna, Japan, Australien och så vidare, länder som ofta betecknas som "väst". I det auktoritära blocket ingår Kina, Ryssland, och andra länder som tar avstånd från liberal demokrati, bland annat genom att formellt eller reellt ha ett enpartisystem, eller genom att ha en statsledning som strävar efter att permanenta sitt eget maktinnehav. Stora länder i detta block är benägna att använda maktspråk för att etablera sitt inflytande i grannländer som de anser ingå i deras intressessfär.

Observera att detta är avsett som en modell och inte som en beskrivning av den faktiska verkligheten i världen av idag. Det skulle finnas många invändningar mot den om den fördes fram som en beskrivning av faktiska förhållanden, med

---

frågor om USA:s agerande i Sydamerika som den första punkten. Men nu är den bara en modell för att resonera om relationer mellan demokratiska och auktoritära stater.

Ytterligare konkretisering av hur en dominant stat i det auktoritära blocket kan vara beskaffad: Den imperialism som hävdas av Vladimir Putin är grundad på en etnisk nationalism, en föreställning om att 'Ryssland' liksom andra "riktiga" länder har ett slags identitet med egenskaper, uppdrag och rättigheter som har utvecklats genom dess historia. Efter vad jag kan förstå ingår då uppdraget att samla och leda alla ryssar så att de utgör en gemensam nation, liksom ett uppdrag att förvalta den grekisk-ortodoxa religionen. Landets ledning anser sig ha blivit tilldelad detta uppdrag och dessa rättigheter, varvid uppdraget också innefattar att landet ska bli än större, starkare och mäktigare. I fortsättningen använder jag denna tolkning av den ryska imperialism som förekommer i dagsläget. (Här får alltså ordet 'imperialism' beteckna ett principiellt förhållningssätt).

Sökningar på principiell litteratur om imperialism ger förvånansvärt få referenser. Stanford Encyclopedia on Philosophy har till exempel inte någon separat artikel om imperialism, utan låter detta sökord hänvisa till kolonialism där andra frågeställningar kommer upp, såsom rasism. Följande är dock några rekommenderade artiklar just om imperialism:

Vincent Ferraro, *Theories of Imperialism*. mtholyoke.
<https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pol116/imperial.htm>

Robert Longley, *What Is Imperialism? Definition and Historical Perspective*. -
thoughtco.com, 2022-02-22.
<https://www.thoughtco.com/imperialism-definition-4587402>

Frågan om imperialism är nära förbunden med den såkallade "realistiska" skolan för analys av internationella relationer, vilken diskuteras i

Paul Poast, *A World of Power and Fear. What Critics of Realism Get Wrong*.
Foreign Affairs, 2022-06-15.
https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-06-15/world-power-and-fear?utm_medium=newsletter

John J. Mearsheimer, *The Inevitable Rivalry America, China, and the Tragedy of Great-Power Politics*. Foreign Affairs, 2021-11.
<https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-10-19/inevitable-rivalry-cold-war>

Här aktualiseras också den "hjärtlandsteori" som först framfördes för mer än hundra år sedan:

Matt Rosenberg, *What Is Mackinder's Heartland Theory?*. -thoughtco.com, 2018-08-10.
<https://www.thoughtco.com/what-is-mackinders-heartland-theory-4068393>

Margaret Scott; Westenley Alcenat, *Revisiting the Pivot: The Influence of Heartland Theory in Great Power Politics*. Macalester College, 2008-05-09.
https://www.creighton.edu/fileadmin/user/CCAS/departments/PoliticalScience/MVJ/docs/The_Pivot_-_Alcenat_and_Scott.pdf

The Geographical Pivot of History / Description of the article. wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Geographical_Pivot_of_History